

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP-6162/18, rješavajući apelaciju **Almira Šabančevića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. stav (7) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

na sjednici održanoj 25. juna 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Almira Šabančevića**.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu Kantonalnog suda u Bihaću broj 01 0 K 000194 koji se trenutno nalazi pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine radi odlučivanja o žalbi na Presudu Kantonalnog suda u Bihaću broj 01 0 K 000194 13 K 2 od 13. decembra 2018. godine.

Na osnovu člana 62. stav (7) Pravila Ustavnog suda, nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da po hitnom postupku donese konačnu odluku o žalbi na Presudu Kantonalnog suda u Bihaću broj 01 0 K 000194 13 K 2 od 13. decembra 2018. godine, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

- 1 Almir Šabančević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Cazina, kojeg zastupa Alaga Bajramović advokat iz Bihaća, podnio je 5. novembra 2018. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog dužine trajanja krivičnog postupka koji je u vrijeme podnošenja apelacije bio u postupku pred Kantonalnim sudom u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) pod brojem 01 0 K 000194 13 K 2, a koji je u vrijeme donošenja ove odluke u postupku pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud), radi odlučivanja o žalbi apelanta. Apelant je podnio i zahtjev za donošenje privremene mjere „da se naloži Kantonalnom sudu da po hitnom postupku oduči o predmetnoj krivičnoj optužbi“, ali je, nakon donošenja presude Kantonalnog suda, 24 januara 2019. godine, zahtjev povukao.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

- 2 Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda i Kantonalnog tužilaštva Unsko-sanskog kantona (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) zatraženo je 28. novembra 2018. godine i 7. maja 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.
- 3 Svi pozvani su odgovorili na apelaciju.
- 4 Također, od Vrhovnog suda su 7. maja 2019. godine zatražene dodatne informacije, koje je taj sud dostavio 17. maja 2019. godine.

III. Činjenično stanje

- 5 Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda, odgovora Kantonalnog suda te dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Uvodne napomene

- 6 Apelant je 29. marta 1996. godine, lišen slobode zbog postojanja sumnje da je počinio krivično djelo - ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljnjem tekstu: KZ SFRJ). Kantonalno tužilaštvo je 1. oktobra 1996. godine podiglo optužnicu broj Kt. br. 51/96 protiv apelanta. Presudom Kantonalnog suda broj K-12/97-RZ od 5. maja 1997. godine, apelant je proglašen krivim za krivično djelo - ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 14

godina. Vrhovni sud je Presudom broj Kž-337/97 od 10. marta 1998. godine, apelantovu žalbu djelomično usvojio i prvostepenu presudu preinačio u odluci o visini kazne te je apelant osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, dok je u ostalom dijelu presuda potvrđena.

- 7 Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Dom) je 8. marta 2002. godine donio Odluku o meritumu broj CH/99/1505 kojom je, između ostalog, zaključio da odbijanje apelantovog zahtjeva za saslušanje svjedoka i pokazivanje fotografija rekonstrukcije zločina u toku suđenja predstavlja povredu njegovog prava na pravično suđenje zagarantovanog članom 6 (1) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) te da je postupak kojem je apelant bio izložen dok je bio u policijskom pritvoru u Bihaću od 29. marta do 6. aprila 1996. godine predstavlja nehuman i ponižavajući postupak i da je povrijeđeno njegovo pravo prema članu 3. Evropske konvencije. Tom odlukom je naređeno Federaciji Bosne i Hercegovine da poduzme sve neophodne korake da obnovi suđenje u krivičnom predmetu protiv apelanta po zahtjevu apelanta ili „javnog tužioca“.

Ponovljeni postupak

- 8 Odlučujući o zahtjevu Kantonalnog tužilaštva za ponavljanje postupka, Kantonalni sud je donio Rješenje broj Kv 58/02 od 7. maja 2002. godine, kojim je dopustio ponavljanje postupka i odredio novi glavni pretres.
- 9 Nakon ponovljenog suđenja, Kantonalni sud je donio Presudu broj K-3/02-RZ od 23. oktobra 2002. godine, kojom je apelant oslobođen od optužbe da je počinio krivično djelo – ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ, a Rješenjem istog suda, broj K-3/02-RZ od 23. oktobra 2002. godine, apelantu je ukinut pritvor (koji je trajao od 29. marta 1996. pa do 23. oktobra 2002. godine, što pritvor - što izdržavanje kazne). Povodom žalbe Kantonalnog tužilaštva, Vrhovni sud je donio Rješenje broj Kž-152/03 od 24. februara 2004. godine, kojim je prvostepena presuda ukinuta i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje. U obrazloženju rješenja Vrhovni sud je naveo da se Kantonalni sud u obrazloženju presude nije dovoljno bavio kritičkom ocjenom i analizom iskaza, u rješenju navedenih svjedoka, i to kako onih čije je iskaze prihvatio tako i onih kojim nije povjerovao, dakle „presuda nema razloga o odlučnim činjenicama zbog čega se ne može ispitati.“
- 10 Presudom Kantonalnog suda broj K-1/04-RZ od 28. juna 2004. godine, apelant je ponovno oslobođen od optužbe, a povodom žalbe Kantonalnog tužilaštva na ovu presudu ista je ponovno ukinuta od strane Vrhovnog suda Rješenjem broj Kž-416/04 od 15. februara 2005. godine i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje pred potpuno izmijenjenim vijećem. U obrazloženju

- rješenja, Vrhovni sud je, između ostalog, istakao da pobijana presuda sadrži iste nedostatke zbog kojih je i ranije ukinuta presuda.
- 11 Na ponovljenom suđenju na kraju dokaznog postupka pred Kantonalnim sudom, 9. aprila 2012. godine, izvršena je činjenična izmjena optužnice ali je pravna kvalifikacija krivičnog djela (ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ) ostala ista. Presudom Kantonalnog suda broj 01 0 K 000194 05 K od 23. aprila 2012. godine, po izmijenjenoj optužnici, apelant je proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam godina, a ranija presuda Kantonalnog suda broj K-12/97-RZ od 5. maja 1997. godine u cjelosti je stavljena van snage. Povodom žalbe apelantovog branioca i ova presuda je ukinuta Rješenjem Vrhovnog suda broj 01 0 K 000194 12 Kž od 20. decembra 2012. godine i naređeno je ponovno suđenje. U obrazloženju rješenja Vrhovni sud je istakao da ni u pobijanoj presudi nisu otklonjeni nedostaci (izostanak potrebnih razloga koji bi se odnosili na kritičku analizu izvedenih dokaza i njihovu ocjenu kako pojedinačno tako i u međusobnoj vezi), zbog koji su ranije odluke ukidane.
- 12 Kantonalni sud je u pogledu postupanja po rješenju Vrhovnog suda od 20. decembra 2012. godine, zakazivao ročišta 16. aprila, 12. septembra i 20. decembra 2013. godine, 16. maja, 19. septembra i 23. decembra 2014. godine, 22. aprila, 15. septembra i 24. decembra 2015. godine, 26. aprila 2016. godine i 6. jula 2018. godine, na kojima se nije moglo obezbijediti prisustvo svjedoka Dž. Đ.
- 13 Apelant je podneskom od 27. septembra 2018. godine urgirao nastavak krivičnog postupka i zakazivanje glavnog pretresa.
- 14 Ustavni sud konstatuje da su Kantonalni sud i apelant obavijestili Ustavni sud da je Kantonalni sud 13. decembra 2018. godine donio Presudu broj 01 0 K 000194 13 K2 kojom je apelanta osudio na kaznu zatvora u trajanju od šest godina i šest mjeseci, te su Ustavnom sudu dostavili primjerak presude. Također, Ustavni sud konstatuje da iz dostavljene informacije Vrhovnog suda proizilazi da je u Vrhovnom sudu, povodom apelantove žalbe, 5. aprila 2019. godine, formiran spis te da je Vrhovni sud istakao da je „realno da će isti biti završen do kraja 2019. godine.“

IV. Apelacija

a Navodi iz apelacije

- 15 Apelant smatra da mu je povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, zbog dužine trajanja krivičnog postupka protiv njega koji još nije okončan i u kojem još „egizistira presuda Kantonalnog suda broj K-12/97-RZ od 5. maja 1997. godine, a za koju je Dom naredio novo suđenje.“ Apelant navodi da je nedonošenje

konačne odluke po predmetnoj optužnici u odnosu na njega u periodu od preko 23 godine, suprotno odredbama člana 12. ranijeg ZKP FBiH (sada člana 14) i predstavlja flagrantno kršenje prava na pravično suđenje i ničim se ne može pravdati. Apelant pojašnjava da je u toku dosadašnjeg krivičnog postupka, u pritvoru i na izdržavanju kazne zatvora bio od 29. marta 1996. do 23. oktobra 2002. godine, to jest preko šest i po godina. Navodi da je od 1996. godine „pod krivičnom optužbom“ i objektivno nije u mogućnosti da dobije uvjerenje da se protiv njega ne vodi krivični postupak a što ga je spriječilo da sebi i porodici zaposlenjem, prije svega u inostranstvu (kako to pretežno čine mještani gdje živi), obezbjedi kao i drugi ljudi prema svojim rezultatima rada, bolju životnu egzistenciju. U posljednjih pet godina, postupajući po Rješenju Vrhovnog suda od 20. decembra 2012. godine, Kantonalni sud je zakazivao glavne pretrese koji su potom odlagani uz obrazloženje da sud nije uspio obezbjediti svjedoka Dž. Đ. Prema stavu apelanta okolnost da „država nije u mogućnosti obezbijediti svjedoka“ nije objektivna prepreka da se ne treba odlučiti o optužbi u razumnom roku, niti se ta okolnost može postupku cijeliti na štetu apelanta. Apelant ističe da svojim ponašanjem nije doprinio nedonošenju odluke u razumnom roku te da se u obnovljenim suđenjima uredno odazivao sudu te insistirao da se suđenje okonča, a niti jednom radnjom nije uticao na dužinu postupka. Apelant traži naknadu nematerijalne štete u iznosu od 10.000,00 KM zbog dužine trajanja predmetnog postupka. Apelant je zatražio i donošenje privremene mjere „da se naloži Kantonalnom sudu da po hitnom postupku odluči o predmetnoj krivičnoj optužbi“ ali je potom taj zahtjev povukao.

b Odgovor na apelaciju

16 Kantonalni sud je naveo istorijat postupka do ponovljenog suđenja. Dalje, Kantonalni sud se posebno osvrnuo na „upute iz ukidnog rješenja Vrhovnog suda broj 01 0 K 000194 12 Kž od 20. decembra 2012. godine“, strana 6. zadnji pasos, u kojim je navedeno: „na novom glavnom pretresu nižestepeni sud će ponovo izvesti sve dokaze i saslušati Dž.Đ. u svojstvu svjedoka na okolnosti inkriminiranog događaja, a na čemu branitelj [...] u svojoj žalbi opravdano inzistira. Ovo pogotovo imajući u vidu da je takav žalbeni prijedlog branitelja utemeljen na navodima Odluke o meritumu Doma broj CH/98/1335 od 8. marta 2002. godine u dijelu koji se odnosi na apelanta“. Imajući u vidu obavezu Kantonalnog suda da postupi po uputama drugostepenog suda, da se u svojstvu svjedoka sasluša Dž.Đ., Kantonalni sud je u više navrata zakazivao glavne pretrese, pokušavajući da sazna prebivalište ili boravište i obezbijedi prisustvo ovog svjedoka glavnom pretresu. Kako bi se obezbjedilo prisustvo Dž. Đ. pred Kantonalnim sudom u svojstvu svjedoka, u odgovoru su navedeni dopisi koji su u periodu od 25. januara 2013. godine do 2018. godine upućivani nadležnim organima javne vlasti radi provjere prebivališta ovog svjedoka, uključujući i: Policijskoj upravi

Velika Kladuša, Ministarstvu pravde BiH, nadležnom organu Republike Austrije, Ministarstvu sigurnosti - Sektoru za međunarodnu operativnu policijsku saradnju, Ambasadi SAD-a, Ministarstva sigurnosti BiH - Birou za saradnju sa Interpolom. Međutim, kako je navedeno, iz primljenih odgovora proizilazi da je ovaj svjedok stalno mijenjao svoje prebivalište/boravište i da nikada nije primio poziv za saslušanje u svojstvu svjedoka. Kantonalni sud je naglasio da ovaj predmet nije bio „u ladici“ već se na istom kontinuirano radilo. Pored tvrdnje i stava odbrane da je Dž.Đ. lišio života ratnog zarobljenika N.D., odbrana je insistirala da se svjedok Dž.Đ. sasluša i nije odustajala od tog prijedloga, iako je svjesna da sud do sada nije uspio obezbijediti njegovo prisustvo. Naime, radi se o svjedoku (ne optuženom) koji do sada nije saslušan i tom prilikom upozoren na obavezu da obavijesti sud o svakoj promjeni adrese i prebivališta, te o posljedicama neopravdanog izostanka. Stoga Kantonalni sud prema Dž.Đ. kao svjedoku nije mogao primijeniti mjere radi obezbjeđenja njegovog prisustva koje su propisane procesnim zakonom.

- 17 Vrhovni sud je istakao da je u žalbenim postupcima donosio odluke u razumnom roku.
- 18 Tužilaštvo je odgovorilo da je nesporno da predmetni postupak traje dugo ali i da je na dužinu postupka utjecalo više faktora, počev od okolnosti da se radi o kompleksnom predmetu. Zatim, da je procesna situacija bila takva da je raniji Zakon o krivičnom postupku omogućavao višestruka ukidanja presuda i vraćanje predmeta na ponovno suđenje, što se u konkretnom slučaju i dešavalo. Također je na dužinu postupka utjecala i nemogućnost pronalaženja i saslušanja svjedoka Dž.Đ., čije saslušanje je tražila odbrana apelanta, mada je 13. decembra 2018. godine donesena presuda bez saslušanja tog svjedoka.

V. Relevantni propisi

- 19 U **Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine FBiH» br. 43/98 i 23/99) relevantne odredbe glase:

Član 12.

Sud je dužan nastojati da se postupak provede bez odugovlačenja i onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja pripadaju osobama koje sudjeluju u postupku.

1. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine FBiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14). Za potrebe ove odluke će se koristiti neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu, koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 14. st. (1) i (2)

Pravo na suđenje bez odgađanja

(1) *Osumnjičeni, odnosno optuženi ima pravo da u najkraćem razumnom roku bude izveden pred sud i da mu bude suđeno bez odgađanja, a najkasnije u roku od jedne godine od dana potvrđivanja optužnice.*

(2) *Sud je dužan da postupak provede bez odugovlačenja i onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku.*

*Član 325.st.(1) i (2)**Odluke po žalbi*

[Zakon o izmjenama i dopunama zakona koji je donio Parlament FBiH objavljen u "Službenim novinama FBiH" broj 8/13 od 30. januara 2013. godine (stupio na snagu narednog dana od dana objavljivanja)]

(1) *Drugostepeni sud može u sjednici vijeća odbaciti žalbu kao neblagovremenu ili kao nedopuštenu ili odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu ili uvažiti žalbu i preinačiti prvostepenu presudu ili uvažiti žalbu, ukinuti prvostepenu presudu i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje ili uvažiti žalbu, ukinuti prvostepenu presudu i odrediti održavanje pretresa pred drugostepenim sudom.*

(2) *Pretres pred drugostepenim sudom mora se održati ako je u istom krivičnom predmetu presuda već jednom bila ukinuta.*

VI. Dopustivost

20 U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21 U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

22 Ustavni sud naglašava da, u skladu sa članom 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti

koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Imajući u vidu činjenično stanje predmeta, odnosno okolnost da predmetni postupak nije okončan, Ustavni sud smatra da je predmetna apelacija, u smislu člana 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, dopustiva u odnosu na pravo na donošenje odluke u razumnom roku kao jednog od aspekata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, zato što nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

23 Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (2), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uslove u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24 Apelant smatra da je zbog dužine trajanja predmetnog postupka povrijeđeno njegovo pravo iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije

Pravo na pravično suđenje – razuman rok

25 Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

26 Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

I Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

27 U konkretnom slučaju apelant smatra da krivični postupak u kojem se odlučivalo o krivičnoj optužbi protiv njega traje nerazumno dugo. Budući da se u konkretnom slučaju radilo se o utvrđivanju „osnovanosti krivične optužbe“ protiv apelanta, Ustavni sud konstatuje da je član 6. Evropske konvencije primjenjiv. Stoga će Ustavni sud ispitati je li u predmetnom postupku, koji još uvijek nije okončan, povrijeđen stav 1. navedenog člana Evropske konvencije u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku kao aspektu prava na pravično suđenje.

a Relevantna načela

- 28 Ustavni sud, prije svega, ističe da se, prema konzistentnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, razumnost dužine trajanja postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti pojedinog predmeta vodeći računa o kriterijima uspostavljenim sudskom praksom Evropskog suda, a naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi Evropski sud, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. februara 2002. godine, Izvještaj broj 2002-I, stav 38).
- 29 Osim toga, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, veliki broj predmeta uzetih u rad nije valjano opravdanje za prekomjerno odugovlačenje postupka, a stalno vraćanje odluke na ponovno suđenje može pokazati da postoje ozbiljni nedostaci u organizaciji sudskog sistema (vidi Evropski sud, *Probmeier protiv Njemačke*, presuda od 1. jula 1997. godine, stav 64, Izvještaji 1997-IV). Naročito, Ustavni sud, podržavajući praksu Evropskog suda, podsjeća na to da član 6. stav 1. Evropske konvencije nameće državama ugovornicama dužnost da organiziraju svoje pravosudne sisteme na način da sudovi mogu zadovoljiti uvjete ovog člana, uključujući i obavezu da postupaju u predmetima u razumnom roku (vidi, Evropski sud, *Marinović protiv Hrvatske*, presuda od 6. oktobra 2005. godine, stav 23).

c Period koji se uzima u obzir

- 30 Prema konzistentnoj praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, pri ocjeni pitanja da li je suđenje provedeno «u razumnom roku», početak relevantnog perioda u krivičnim stvarima vezuje se za trenutak u kojem je lice koje je u pitanju postalo svjesno da je osumnjičeno za krivično djelo, jer od tog momenta ima interes da sud donese odluku o postojanju te sumnje. Ovakvo određivanje relevantnog perioda očigledno je u slučajevima u kojima je hapšenje prethodilo formalnoj optužbi (vidi Evropski sud, *Wemhoff protiv Njemačke*, Presuda broj 2122/64 od 27. juna 1968. godine, stav 19; *Dobbertin protiv Francuske*, Presuda broj 13089/87 od 25. februara 1993. godine, st. 9. i 138; i Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2130/09 od 28. maja 2010. godine, objavljena u «Službenom glasniku BiH» broj 95/10, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). Dalje, kao kraj relevantnog perioda uzima se trenutak u kojem je okončana nesigurnost u pogledu pravne pozicije lica koje je u pitanju. U tom smislu, Evropski sud primjenjuje jednake kriterije i u krivičnim i u građanskim stvarima. Pri tome, u krivičnom postupku odluka o optužnici, odnosno oslobađanje od optužbe ili odbacivanje optužbe moraju biti konačni. Najzad, konačno odlučivanje o optužbi može predstavljati i odustajanje od daljnjeg vođenja krivičnog postupka (vidi *Wemhoff*, stav 18). Najzad, ukoliko je u vrijeme podnošenja aplikacije Evropskom sudu postupak pred nacionalnim sudovima još uvijek u toku, zahtjevi suđenja u razumnom roku

moraju biti ispunjeni sve dok ne bude donijeta odluka pred nacionalnim sudom (vidi Evropski sud, *Neumeister protiv Austrije*, A 8 [1968]; 1 EHRR 313 i *Nibbio protiv Italije*, A 228-A [1992]).

31 Dovodeći navedene kriterije u vezu sa konkretnim predmetom, Ustavni sud podsjeća da je predmetni krivični postupak protiv apelanta počeo 29. marta 1996. godine (kada je lišen slobode) i da je isti bio pravomoćno okončan donošenjem Presude Vrhovnog suda broj KŽ-337/97 od 10. marta 1998. godine, dakle u postupku koji je vođen protiv apelanta je bila donesena konačna odluka o optužnici te je na taj način, 10. marta 1998. godine, bila prekinuta i apelantova „nesigurnost u pogledu pravne pozicije“. Dalje, Ustavni sud zapaža da je nakon donošenja odluke kojom je predmetni krivični postupak protiv apelanta bio okončan, apelant pokrenuo postupak pred Domom i da je odlučujući o prijavi apelanta, Dom donio odluku broj CH/99/1505 od 8. marta 2002. godine kojom je, između ostalog, naredio da se obnovi suđenje u krivičnom predmetu protiv apelanta po zahtjevu apelanta ili „javnog tužioca“. Dakle, budući da je Dom, 8. marta 2002. godine donio Odluku o meritumu broj CH/99/1505 kojom je, između ostalog, naredio da se obnovi suđenje u krivičnom predmetu protiv apelanta, to je za posljedicu imalo da je apelantova „situacija bila značajno pogođena“ u kontekstu ponovne svjesnosti postojanja „optužbe“ protiv njega (vidi npr. *Deewer protiv Belgije*, broj predstavke 6903/75, presuda od 27. februara 190. godine, stav 46), te je imao interes da se ta nesigurnost što prije otkloni. Stoga će Ustavni sud, kao početak dužine trajanja predmetnog postupka u smislu ispitivanja razumnosti dužine tog trajanja, računati datum donošenja odluke Doma, to jest 8. mart 2002. godine. Budući da predmetni postupak još nije okončan, prozilazi da ponovljeni krivični postupak protiv apelanta, do donošenja ove odluke, traje nešto duže od 17 godina i to je relevantni period koji Ustavni sud treba uzeti u obzir prilikom ocjene njegove dužine. Dakle, Ustavni sud će ispituje dužinu predmetnog krivičnog postupka počev od 8. marta 2002. godine do donošenja ove odluke.

d Analiza razumnosti trajanja postupka

32 Ustavni sud nalazi da iz stanja spisa predmeta proizlazi da se radi o relativno složenom predmetu. Naime, radi se o krivičnom postupku u kojem je apelant optužen da je „[...] kršeći pravila Međunarodnog prava za vrijeme rata u R BiH, skupa sa drugim licima nečovječno postupao prema ratnim zarobljenicima i izvršio ubistvo jednog ratnog zarobljenika“ čime je počinio krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ. Nadalje, Ustavni sud zapaža da iz dostavljene dokumentacije proizlazi da se apelant uredno odazivao na pozive suda ali također zapaža i da je svo vrijeme tražio da se u svojstvu svjedoka sasluša DŽ.Đ., koji svjedok je, prema njegovom mišljenju, počinio predmetno krivično djelo. Dalje, Ustavni sud smatra da je ovaj

predmet svakako od velike važnosti za apelanta te da je nesporno da je ima interes da se u što kraćem roku prekine neizvjesnost oko krivične optužbe protiv njega.

- 33 Ocjenjujući ponašanje nadležnih sudova, Ustavni sud zapaža da je nesporno da su i Kantonalni sud i Vrhovni sud provodili veliki broj procesnih radnji i donosili odluke u apelantovom predmetu. U tom smislu, Ustavni sud konstatira da iz stanja spisa predmeta proizlazi da je u predmetnoj krivičnoj stvari, u ponovnom postupku do donošenja ove odluke, Kantonalni sud donio četiri presude (K-3/02-RZ od 23. oktobra 2002. godine, K-1/04-RZ od 28. juna 2004. godine, 01 0 K 000194 05 K od 23. aprila 2012. godine i 01 0 K 000194 13 K2 od 13. decembra 2018. godine) te da je prve tri presude Vrhovni sud ukinuo (rješenja br. Kž-152/03 od 24. februara 2004. godine, Kž-416/04 od 15. februara 2005. godine i 01 0 K 000194 12 Kž od 20. decembra 2012. godine) i predmet vratio na ponovni postupak. Ustavni sud dalje zapaža da iz rješenja Vrhovnog suda proizilazi da je taj sud ukidao presude Kantonalnog suda, jer je, između ostalog, zaključio da je Kantonalni sud u tri navrata propustio da izvrši kritičku analizu izvedenih dokaza i njihovu ocjenu kako pojedinačno tako i u međusobnoj vezi. S tim u vezi, Ustavni sud napominje da, iako nije u položaju da analizira pravni kvalitet odluka Kantonalnog suda, s obzirom na učestalo određivanje vraćanja predmeta na ponovljeni postupak zbog propusta koje je počinio Kantonalni sud, da ponavljanje takvih naloga unutar jednog postupka može ukazati na ozbiljan nedostatak u sudskom sistemu (vidi, na primjer predmete *Mamič protiv Slovenije* (no. 2), br. 75778/01, stav 35., ECHR 2006-X (izvaci) i *Wierciszewska protiv Poljske*, br.41431/98, stav 46., 25. novembra2003.).
- 34 Također, prema mišljenju Ustavnog suda, ovaj postupak je primjer postupka u kojem sud nije koristio svoja ovlaštenja i dužnosti iz ZKP FBiH, a posebno odredbe kojima je propisano da je sud dužan da postupak provede bez odugovlačenja i onemogući svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku. U vezi sa navedenim, Ustavni sud ukazuje i na praksu Evropskog suda (vidi Evropski sud, *Uljar i ostali protiv Hrvatske*, aplikacija broj 32668/02 od 8. marta 2007. godine), prema kojoj je Evropski sud zaključio da redovni sudovi moraju djelotvorno kontrolirati postupak zato što odlučuju o tome kako voditi postupak, kako izvesti dokaze i kako ocijeniti djelovanje i propuste stranaka, pri čemu moraju voditi računa o svim zahtjevima zagarantiranim članom 6. stav 1. Evropske konvencije.
- 35 Pri tome, Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud, u odgovoru na apelaciju pravdao nedonošenje odluke samo nakon 2012. godine dok za ostali period nije ponudio opravdanje za tako duge periode neaktivnosti, koji su u značajnoj mjeri doprinijeli dužini trajanja predmetnog postupka. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da pretežnu odgovornost za dužinu postupka koji traje oko 17 godina u konkretnom slučaju snosi Kantonalni sud, koji nije vodio postupak na način kako je

propisano odredbama ZKP FBiH (član 14), odnosno, da je počinio propuste koji su prouzrokovali ukidanje njegovih odluka i vraćanje predmeta na ponovni postupak.

- 36 Osim toga, Ustavni sud zapaža da u postupcima pred Vrhovnim sudom nije evidentan veliki period pasivnosti, jer je taj sud svoje odluke donosio u relativno kratkim periodima nakon formiranja predmeta u tom sudu radi donošenja odluke po žalbama na presude Kantonalnog suda.
- 37 Međutim, sve navedene okolnosti kao i činjenica da predmetni postupak, traje oko 17 godina i još uvijek nije okončan, te da će, kako proizilazi iz odgovora Vrhovnog suda, biti okončan tek krajem 2019. godine, za Ustavni sud su dovoljne da zaključi da nema valjanog opravdanja zašto postupak u navedenom predmetu traje nerazumno dugo te da se ta dužina u odlučujućoj mjeri može pripisati ponašanju Kantonalnog suda, koji nije vodio postupak na način kako je propisano odredbama ZKP FBiH (član 14).
- 38 Prema tome, imajući u vidu kriterije koji se uzimaju u obzir prilikom razmatranja dužine postupka, na koje je Ustavni sud ukazao u ovoj odluci, kao i činjenicu da je predmetni postupak trajao preko 17 godina za Ustavni sud je dovoljno da zaključi da je dužina predmetnog postupka bila pretjerana i da nije zadovoljila princip prava na suđenje u „razumnom roku“ kao jednom od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.
- 39 Iako je Ustavni sud utvrdio da je postupanje Kantonalnog suda prilikom odlučivanja u konkretnoj pravnoj stvari glavni uzrok kršenja apelantovog prava na suđenje u razumnom roku, imajući u vidu činjenicu da se postupak trenutno vodi kod Vrhovnog suda, Ustavni sud smatra svrsishodnim, podržavajući svoju praksu u predmetima koji su sa ovog aspekta pokretali slična pitanja (vidi Ustavni sud, odluka broj *AP 2915/07* od 2. decembra 2009. godine, tačka 42, dostupna na web stranici Ustavnog suda: www.ustavnisud.ba), koja se analogno može primijeniti i u apelantovom slučaju, naložiti Vrhovnom sudu da po hitnom postupku donese konačnu odluku u predmetu koji se kod tog suda trenutno vodi povodom apelantove žalbe. Ovo zbog toga što je utvrđeno kršenje prava na pravično suđenje te bi, ukoliko se bez daljnjeg odgađanja ne donese konačna odluka, svrha apelacije kao efektivnog pravnog lijeka bila dovedena u pitanje.

Pitanje naknade nematerijalne štete

- 40 Ustavni sud podsjeća da, prema članu 74. Pravila Ustavnog suda, može odrediti naknadu na ime nematerijalne štete, te, ako odluči da je potrebno dodijeliti novčanu naknadu, da će je odrediti na temelju pravednosti, uzimajući u obzir standarde koji proizlaze iz prakse Ustavnog suda.

41 Uzimajući u obzir sve naprijed navedene relevantne okolnosti u ovom predmetu, Ustavni sud smatra da je utvrđivanje kršenja ustavnih prava apelanta i nalog redovnom sudu da po hitnom postupku donese odluku, odgovarajuća satisfakcija za apelanta.

VIII. Zaključak

42 Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na pravično suđenje u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada ponovni krivični postupak protiv apelanta traje duže od 17 godina, a za takvo trajanje postupka je u najvećoj mjeri odgovoran Kantonalni sud koji nije na adekvatan način upravljao predmetnim krivičnim postupkom koji još uvijek nije okončan, a od velikog je značaja za apelanta.

43 Na osnovu člana 59. st. (1) i (2), člana 62. stav (7) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

44 Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.